

Senioren in Papendrecht

Behoeften- en
bekendheidsonderzoek

START

Onderzoekcentrum
Drechtsteden

Partner voor bestuur en beleid

Inhoudsopgave

Inleiding

Kenmerken en
prognose

Wonen

Onderzoeks-
verantwoording

Samenvatting

Gezondheid

Sociale contacten en
vrijtijdsbesteding

Over ons

Openbare ruimte

Informatiebehoeften
en suggesties

Terug naar
inhoudsopgave

Inleiding

Inleiding

Prognoses voorspellen dat het aantal en aandeel senioren de komende jaren in Nederland zal toenemen.¹ Ook voor Papendrecht is de verwachting dat de groep ouderen steeds groter wordt.² De gemeente Papendrecht wil er aan bijdragen dat deze groep vitaal en in passende huisvesting oud kan worden.

Onderzoeksvragen

In opdracht van de gemeente Papendrecht en gefinancierd uit het ZonMw programma Senioren sterker maken heeft het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) een behoeften- en bekendheidsonderzoek uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is tweeledig. Enerzijds moet het onderzoek inzicht geven in de behoeften van senioren. Wat hebben zij naar eigen zeggen nodig en wat missen zij. Ten tweede moet het onderzoek inzichtelijk maken wat de bekendheid is van bestaande voorzieningen.

Om deze vragen te kunnen beantwoorden hebben we twee verschillende onderzoeksmethoden gebruikt. 537 senioren van 65 jaar en ouder uit de gemeente hebben een vragenlijst ingevuld. Daarnaast zijn we in gesprek gegaan met professionals van organisaties die met of voor de doelgroep werken.

Leeswijzer

In dit rapport leest u de bevindingen. Na de samenvatting schetsen we in het hoofdstuk 'Kenmerken en prognoses' de context. Om hoeveel senioren gaat het eigenlijk in de gemeente Papendrecht? En hoe zal dit aantal zich ontwikkelen in de komende tijd? Vervolgens presenteren we de resultaten van het onderzoek, waarbij de resultaten van het vragenlijstonderzoek onder senioren gecombineerd worden met de bevindingen uit de groepsgesprekken met de professionals. Achtereenvolgens komen de volgende thema's aan bod: Wonen, Gezondheid, Sociale contacten en vrijetijdsbesteding, Openbare ruimte en Informatiebehoeften en suggesties. Op een aantal plaatsen zijn de onderzoeksresultaten aangevuld met informatie uit de Monitor Sociaal 2021³. Wanneer er significante verschillen zijn tussen 65-74 jarigen en 75+'ers hebben we de resultaten uitgesplitst naar leeftijdscategorie. Tot slot vindt u achterin het rapport een onderzoeksverantwoording.

¹ CBS

² *Primos prognose*

³ *Grootschalig vragenlijstonderzoek dat het OCD in 2021 in de gehele Drechtsteden heeft uitgevoerd.*

Samenvatting

Samenvatting

Kenmerken en prognose

Op dit moment (2022) wonen er 7.291 65+'ers in Papendrecht. Zij vormen 23% van de in totaal 32.171 inwoners. Ruim de helft van hen (55%) is jonger dan 75 jaar. In 2030 zijn er naar verwachting ruim 8.000 65+'ers en in 2050 zijn dat er 8.438. De 65+'ers zijn in 2050 de enige leeftijdsgroep waarvan het aantal en het aandeel naar verwachting zal zijn toegenomen ten opzichte van nu. Op dat moment is de verhouding tussen jong (onder 75 jaar) en oud (75+) omgedraaid; 37% van de 65+ers is dan jonger dan 75 jaar.

Wonen

Zeven van de tien zelfstandig wonende senioren zeggen dat hun huis levensloopbestendig is. Voor diegenen waarvoor dit niet geldt, is het vaak omdat ze er (nog) niet mee bezig zijn (39%) of omdat ze nog niet weten wat ze willen (30%). Twee derde van hen heeft wel behoefte aan informatie over het onderwerp langer zelfstandig thuis wonen. Minder dan de helft van de senioren die aangeeft hun eigen woning (wellicht) levensloopbestendig te willen maken, heeft zich hierin al verdiept. Bijna alle senioren die (wellicht) van plan zijn om te verhuizen naar een levensloopbestendige woning vinden het belangrijk dat deze woning helemaal gelijkvloers is en dat er voorzieningen in de buurt zijn. Ontmoetingsplekken worden minder vaak genoemd door de senioren zelf, terwijl de professionals die we over dit onderwerp spraken dat juist wel van belang vinden. Als belemmering om te verhuizen worden het vaakst de hogere woonkosten genoemd. Zowel professionals als senioren zelf geven aan dat er in Papendrecht een gebrek is aan geschikte betaalbare woningen voor ouderen.

Gezondheid

Twee derde van alle senioren beoordeelt zijn of haar gezondheid als (zeer) goed, maar een heel klein deel heeft naar eigen zeggen een slechte gezondheid (4%). In de groep 65-74 jarigen beoordeelt 17% zijn gezondheid als zeer goed tegenover 8% van de 75+'ers. Zes op de tien senioren vinden dat zij voldoende bewegen. Voor hen die vinden dat ze te weinig bewegen of meer zouden willen bewegen is een lichamelijke beperking de vaakst genoemde reden, gevolgd door de reden dat het niet leuk is om (meer) te bewegen. Het doen van het huishouden blijkt een goede manier voor senioren om in beweging te blijven. Daarnaast blijven veel senioren in beweging door te wandelen en te fietsen. Zes op de tien lukt het om elke week of regelmatig 2,5 uur matig intensief te bewegen en spier- en botversterkende activiteiten te doen. Balansoefeningen, ook een onderdeel van de beweegrichtlijn, worden echter veel minder gedaan. Veel senioren hebben wel eens van valpreventie gehoord, de helft weet ook wat het inhoudt.

Samenvatting

Sociale contacten en vrijetijdsbesteding

De meeste senioren vinden dat ze voldoende sociale contacten hebben. Van degenen die meer contacten zouden willen zegt een derde dat ze niet weten waar ze andere mensen kunnen ontmoeten. Anderen vinden het spannend om contact te maken of kunnen niet goed overweg met internet, computer en mobiele apparaten. Professionals zien tijdens huisbezoeken regelmatig eenzaamheid bij senioren en pleiten voor het actief organiseren van activiteiten in de wijken. Met betrekking tot vrijetijdsbestedingsmogelijkheden zijn senioren het meest bekend met schaken en bridgen bij het denksportcentrum, de ZAPpers, 'Koffie met ...'-activiteiten in de bibliotheek en de cursus digitale vaardigheden. Deze activiteiten zijn bekend bij (ruim) de helft van de senioren. Professionals zien veel onbekendheid met het aanbod, doordat de informatie alleen of vooral online beschikbaar is. Informatie op papier werkt volgens hen beter. De meeste senioren zelf - en dan vooral de 75+'ers - geven dit ook aan. Het liefst worden zij via een folder/ informatiebrochure of het huis-aan-huisblad geïnformeerd door de gemeente. Het versnipperde aanbod van op zichzelf veel en goede initiatieven voor senioren is volgens professionals een aandachtspunt.

Openbare ruimte

Bewegen is belangrijk voor senioren, zo ook bankjes in de openbare ruimte. Ruim 80% van de senioren geeft aan dat er voldoende bankjes zijn in Papendrecht, al zijn er nog wel wensen voor andere locaties (langs wandelpaden, in parken en bij winkelcentra bijvoorbeeld). De toegankelijkheid van voorzieningen wordt in zijn algemeenheid als goed tot zeer goed beoordeeld door hen die een oordeel geven. Als het gaat om onveilige locaties worden kruispunten en rotondes het meest genoemd. Onder andere te hard rijden, slechte fiets- en voetpaden en slechte verlichting leiden tot onveilige situaties. Vooral professionals, maar ook senioren zelf, merken op dat het openbaar vervoer te wensen over laat.

Suggesties

Van de 100 senioren die zeggen iets te missen in Papendrecht als het gaat om ouder worden, noemen er 39 het gebrek aan betaalbare seniorenwoningen. Dit gemis wordt ook door professionals benoemd. Professionals zouden daarnaast graag een eigen Wmo-loket in de gemeente zien. Ook hebben zij behoefte aan meer gebruik van domotica in de zorg en uitbreiding van goede respijtzorg. Verder worden organisaties als Stichting Helpende Handen en de voorziening Steunwijzer genoemd als goede voorbeelden in andere Drechtsteden.

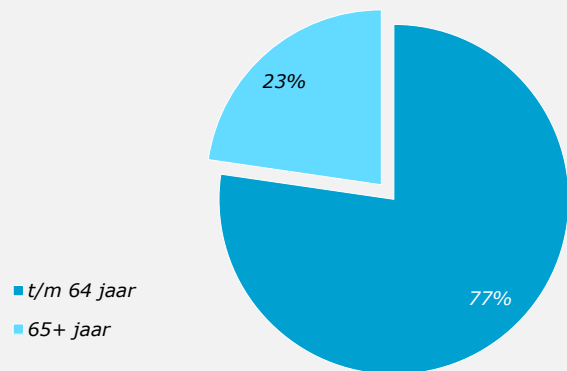
Kenmerken en prognose

Kenmerken en prognose

Kenmerken senioren in Papendrecht, per 1-1-2022

Bevolking Papendrecht naar leeftijd
(totaal 32.171 inwoners)

	absolute aantal	aandeel van totaal aantal inwoners (%)	aandeel van groep 65+ (%)
65-69 jaar	1.887	6	26
70-74 jaar	2.129	7	29
75-79 jaar	1.420	4	19
80-84 jaar	1.049	3	14
85-89 jaar	544	2	7
90-94 jaar	208	1	3
95+ jaar	54	0	1
totaal 65+ jaar Papendrecht	7.291	23	-
totaal 65+ jaar Nederland	3.525.453	20	-

wijk	Aantal	% in groep 65+
Westpolder	2.437	33
Molenvliet	709	10
Kraaihoek	1.625	22
Middenpolder	603	8
Wilgendonk	1.016	14
De Kooy-Oosteind	372	5
Oostpolder	529	7

geslacht	aantal	% in groep 65+
man	3.312	45
vrouw	3.979	55

migratieachtergrond	aantal	% in groep 65+
zonder migratieachtergrond	6.488	89
met migratieachtergrond	803	11

type huishouden*	aantal	% in groep 65+
eenpersoons-huishouden	2117	43
tweepersoons-huishouden	2558	52
overig	209	5

Verdeling aantal huishoudens waarbij de hoofdbewoner 65 jaar of ouder is

Bron: BRP (Papendrecht) en CBS (Nederland)

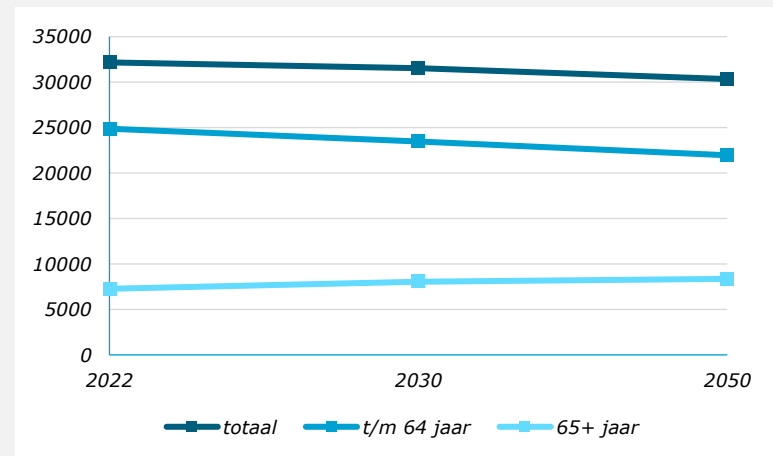
Kenmerken en prognose

Huidige situatie en prognose voor 2030 en 2050

	2022		2030		2050	
	aantal		aantal	verschil t.o.v. 2022	aantal	verschil t.o.v. 2022
totaal aantal inwoners	32.171		31.565	-2%	30.375	-6%
totaal aantal 65+'ers	7.291		8.129	+11%	8.438	+16%
aandeel 65+'ers (%)	23		26	+3%	28	+5%
totaal aantal inwoners NL	17.475.415		18.354.256	+5%	19.481.782	+11%
totaal aantal 65+'ers NL	3.525.453		4.235.901	+20%	4.838.631	+37%
aandeel 65+'ers (%) NL	20		23	+3%	25	+5%

Ontwikkeling bevolking Papendrecht 2022-2050

	2022		2030		2050	
	aantal	% binnen groep 65+	aantal	% binnen groep 65+	aantal	% binnen groep 65+
65-69 jaar	1.887	26	2.075	26	1.643	19
70-74 jaar	2.129	29	1.727	21	1.522	18
75-79 jaar	1.420	19	1.567	19	1.674	20
80-84 jaar	1.049	14	1.511	19	1.593	19
85-89 jaar	544	7	821	10	1.204	14
90-94 jaar	208	3	355	4	600	7
95+ jaar	54	1	73	1	204	2
totaal	7.291	100	8.129	100	8.438	100

Bron: BRP en Primos (Papendrecht) en CBS (Nederland)

Wonen

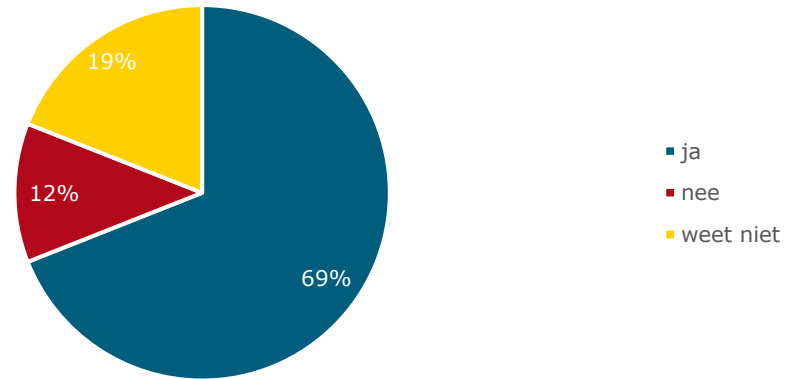
Wonen

Woning geschikt voor langer zelfstandig thuis wonen

Langer zelfstandig thuis wonen

Als mensen ouder worden, kunnen zij beperkingen krijgen. Ook krijgen zij vaak behoefte aan meer zorg en ondersteuning. De huidige woning is dan wellicht niet geschikt om zelfstandig te blijven wonen.

Zeven op de tien zelfstandig wonende senioren geven aan dat hun woning levensloopbestendig is. Onder 75+'ers ligt dit aandeel iets hoger dan onder 65-74 jarigen (resp. 74% en 64%) (*maar niet significant in crosstab*). Eén op de acht (12%) heeft echter geen levensloopbestendige woning. Eén op de vijf (19%) weet niet of hun woning op dit moment geschikt is voor langer zelfstandig thuis wonen.

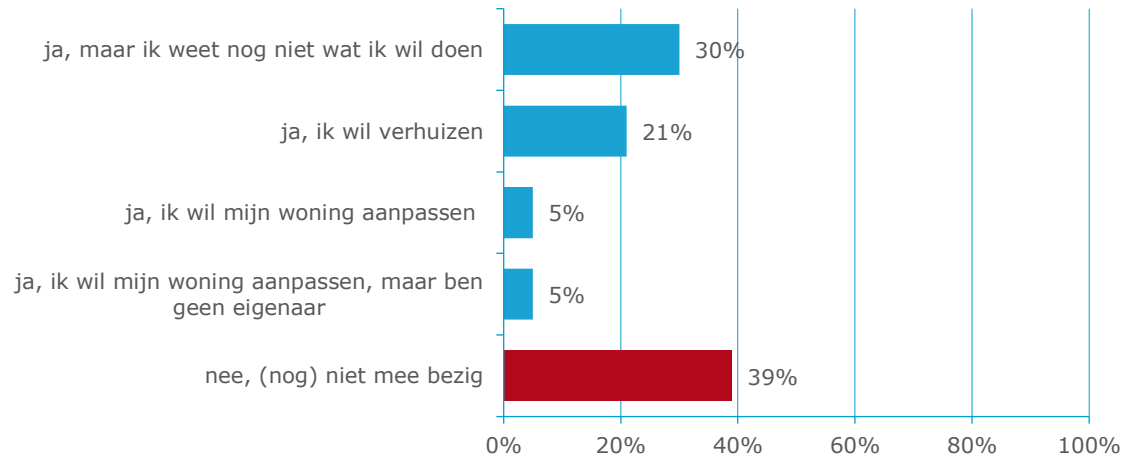
Toelichting: alle senioren die zelfstandig wonen

Nadenken over langer zelfstandig thuis wonen

We hebben aan zelfstandig wonende senioren die op dit moment geen levensloopbestendige woning hebben gevraagd of zij nadenken over langer zelfstandig thuis wonen. Ruim zes op de tien zeggen hier op de één of andere manier mee bezig te zijn. Eén op de vijf denkt erover te gaan verhuizen. Daarnaast denkt 5% erover de woning aan te passen. Een even grote groep zou zijn woning wel willen aanpassen, maar is geen eigenaar. De meesten (30%) weten nog niet wat ze willen doen.

Een grote groep (39%) is echter (nog) helemaal niet bezig met het onderwerp langer zelfstandig thuis wonen. We zien hier geen verschil tussen 65-74 jarigen en 75+'ers.

Denkt na over langer zelfstandig thuis wonen

Toelichting: alle senioren die zelfstandig wonen en geen levensloopbestendige woning hebben

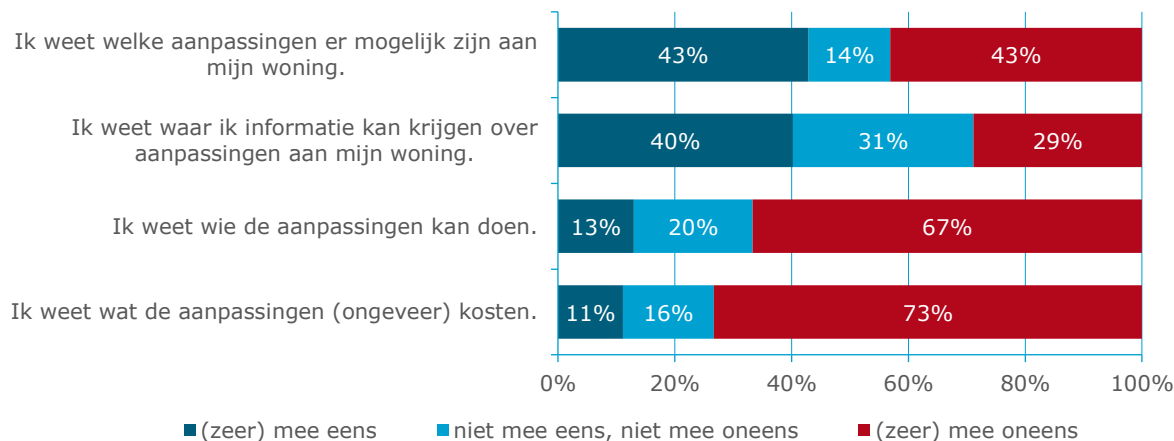

Wonen

Bekendheid met mogelijkheden voor aanpassen woning

Bekendheid met mogelijkheden aanpassen woning

Zo'n vier op de tien senioren die erover denken hun woning (wellicht) aan te passen weten welke aanpassingen er mogelijk zijn aan de woning en waar ze informatie over de aanpassingen kunnen krijgen. Als het gaat om de specifieke uitvoering (wie de aanpassingen kan doen en wat de aanpassingen kosten) ligt de bekendheid duidelijk lager (resp. 13% en 11%). Niet alle senioren die aangeven hun eigen woning (wellicht) levensloopbestendig te willen maken, hebben zich hierin dus al (goed) verdiept.

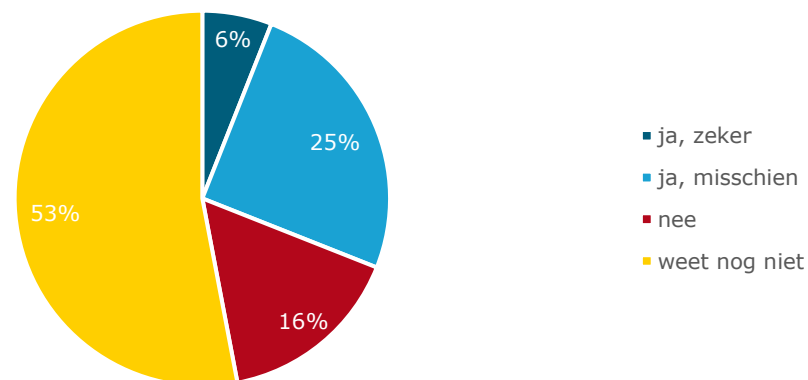
Toelichting: alle senioren die hun woning (wellicht) willen aanpassen

Interesse in speciale lening

Er bestaan speciale leningen die senioren kunnen afsluiten om hun woning levensloopbestendig te maken. Voorbeelden hiervan zijn de blijvers-lening en de verzilver-lening. In Papendrecht bestaat zo'n lening op dit moment nog niet. Mocht deze lening ook in Papendrecht beschikbaar komen, dan heeft bijna een derde van de doelgroep hierin interesse (6% zeker en 25% misschien)*. De helft weet niet of dit interessant kan zijn voor hem of haar.

* Deze vraag is voorgelegd aan senioren die (wellicht) hun woning willen aanpassen en in een koopwoning wonen

Interesse voor speciale lening

Toelichting: alle senioren die hun woning (wellicht) willen aanpassen en in een koopwoning wonen

Wonen

Belang aspecten bij levensloopbestendige woning

Belang aspecten bij levensloopbestendige woning

Bijna alle senioren die (wellicht) van plan zijn om te verhuizen naar een levensloopbestendige woning vinden het belangrijk dat deze woning helemaal gelijkvloers is. Ook wordt veel waarde gehecht aan de nabijheid van voorzieningen, zoals winkels en huisarts, en de mogelijkheden voor zorg aan huis.

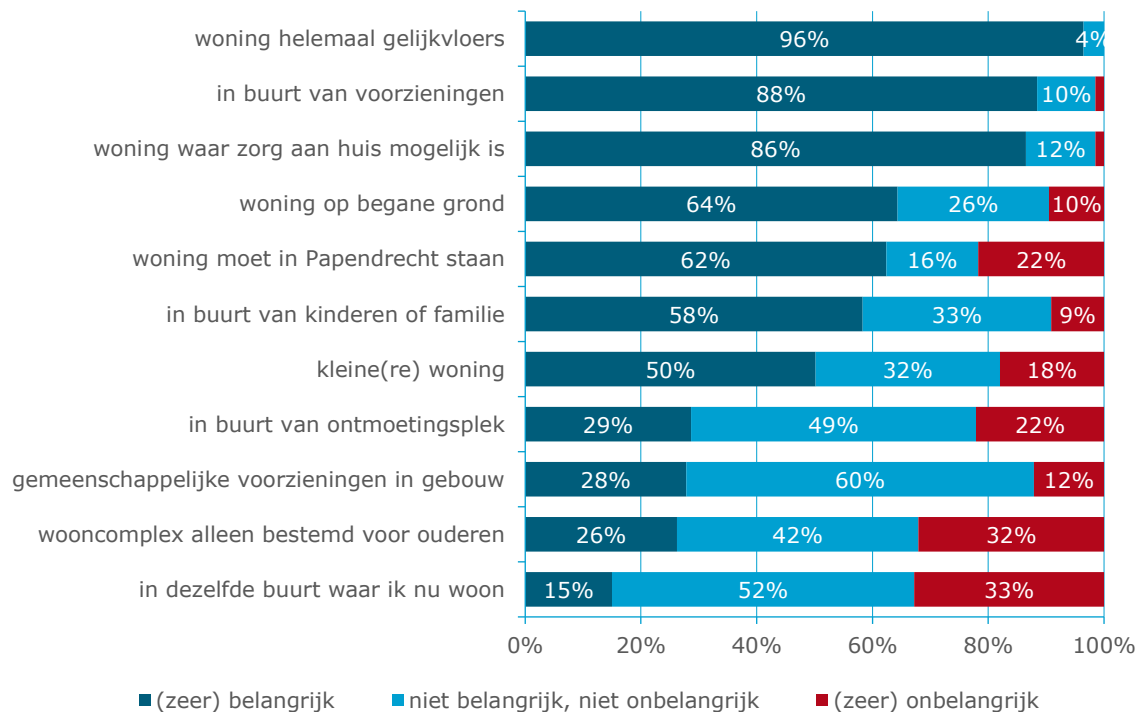
Over het algemeen wordt minder belang gehecht aan de nabijheid van een ontmoetingsplek, gemeenschappelijke voorzieningen in het gebouw en een wooncomplex dat alleen bestemd is voor ouderen.

Professionals vinden het belangrijk dat levensloopbestendige woningen o.a. voldoen aan het volgende:

- inrichting die veilig gebruik van scootmobiel mogelijk maakt
- geschikt voor thuiszorg
- in de buurt van winkels/voorzieningen
- mogelijkheid om elkaar te ontmoeten

De huidige seniorenwoningen voldoen niet altijd aan de wensen en behoeften van nu. Vooral de scootmobiel worden als een probleem genoemd. Het is belangrijk om hier bij nieuwbouwprojecten rekening mee te houden.

In de figuur hiernaast zien we dat senioren op voorhand minder op zoek zijn naar voorzieningen die sociaal contact bevorderen. Professionals zien echter dat deze voorzieningen vaak gemist worden door senioren die momenteel in een seniorenwoning wonen.

Toelichting: alle senioren die (wellicht) willen verhuizen

Naast de voorgelegde aspecten uit de figuur hierboven konden senioren zelf aspecten invullen die zij belangrijk vinden. Aspecten die meermaals zijn genoemd, zijn:

- Betaalbaar, niet te hoge kosten (6x genoemd)
- In de buurt van groen (3x)
- Tuin (5x)
- Ruim, voldoende woonruimte (2x)
- Prettig uitzicht (3x)
- Goed geïsoleerd, lage energiekosten (2x)
- Goede bereikbaarheid met OV (3x)
- Rolstoel, rollator, scootmobiel goed te gebruiken (2x)

Wonen

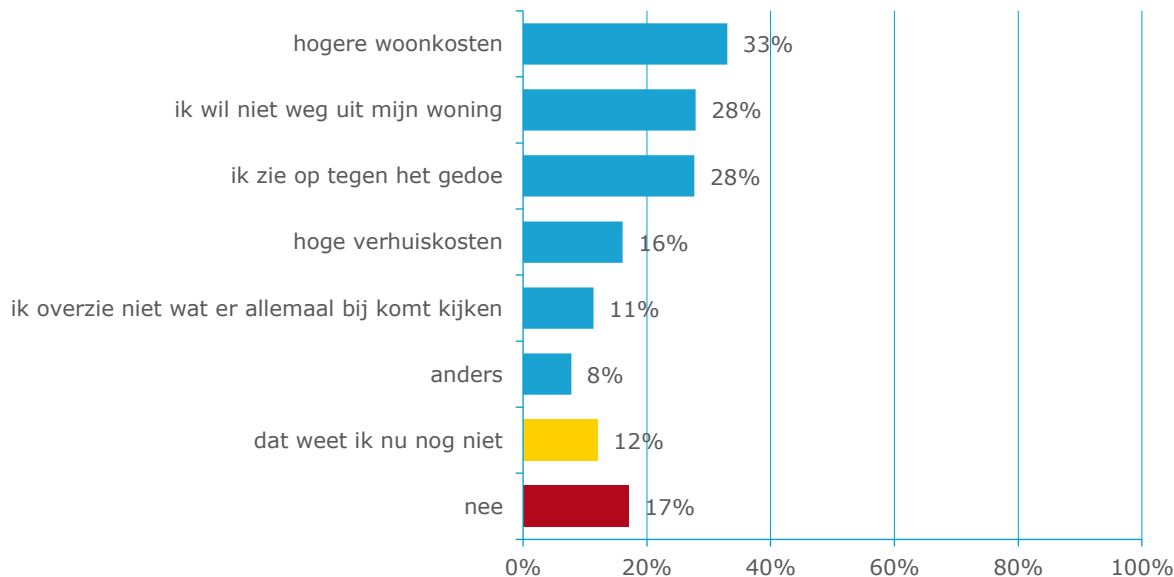
Belemmeringen om te verhuizen

Belemmeringen om te verhuizen

Zeven op de tien senioren die (mogelijk) willen verhuizen naar een levensloopbestendige woning zien belemmeringen. Er worden verschillende soorten belemmeringen genoemd. Het meest genoemd worden de hogere woonkosten (33%), niet weg willen uit de huidige woning en opzien tegen het gedoe (28%). In de categorie anders (genoemd door 8%) wordt meerdere keren aangegeven dat er weinig geschikte woningen zijn te vinden in Papendrecht.

Ook professionals zien belemmeringen voor senioren om te verhuizen. Allereerst is er het gebrek aan geschikte betaalbare woningen. Sommige ouderen willen wel verhuizen, maar kunnen geen geschikte woning vinden. Voor veel senioren is het financieel ook onaantrekkelijk om te verhuizen. Daarnaast zien sommigen op tegen het gedoe rondom een verhuizing en kunnen niet overzien wat er bij komt kijken. De professionals merken dat er weinig professionele hulp beschikbaar is op dit gebied. Er wordt geopperd voor een soort van woonzorgconsulent die je meeneemt in het hele traject van 'ik wil verhuizen' tot en met de verhuizing.

De Wmo-consulenten proberen mensen in hun gesprekken bewust te maken van het belang van levensloopbestendig wonen, vooral al er veel voorzieningen gevraagd worden. Ze proberen een zaadje te planten: "wat als het nog slechter gaat in de toekomst?"

Toelichting: alle senioren die (wellicht) willen verhuizen, meerdere antwoorden mogelijk

Wonen

Interesse voor wonen in hofjes

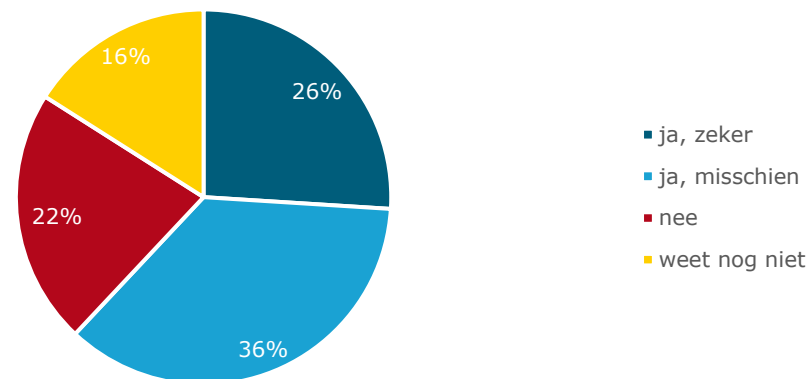
Interesse voor wonen in hofjes

Er ontstaan tegenwoordig nieuwe woonvormen voor ouderen. Eén van deze vormen zijn de seniorenhofjes. Hierbij woont een groep senioren in hofjes bij elkaar. Ieder woont op zichzelf, maar de bewoners kunnen elkaar vrijblijvend helpen en samen activiteiten ondernemen. Een meerderheid van de senioren in Papendrecht die (mogelijk) willen verhuizen ziet zo'n woonvorm wel zitten. Een kwart heeft hier zeker interesse voor en nog eens 36% misschien.

Behoefte aan informatie over langer zelfstandig thuis wonen

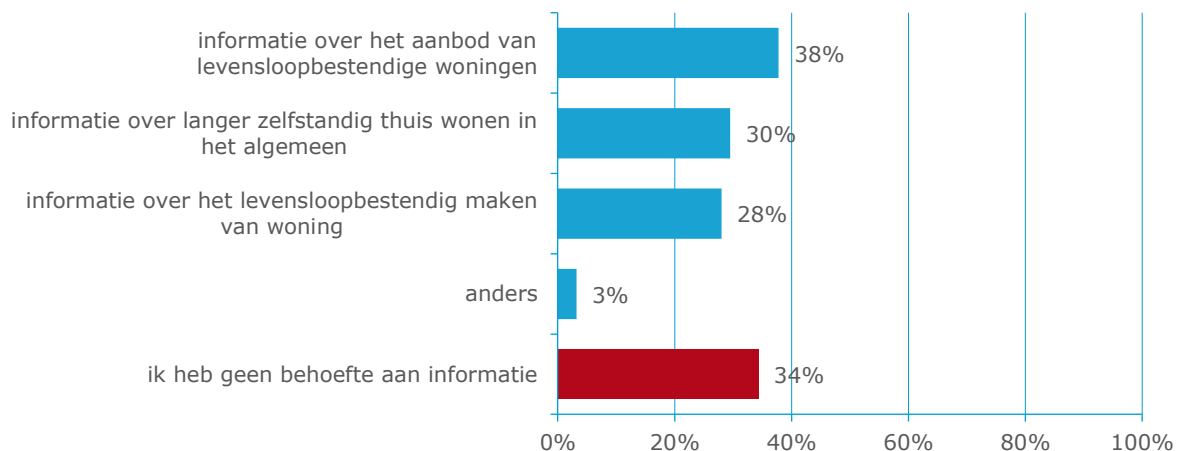
Twee derde van de senioren die zelfstandig, maar (nog) niet levensloopbestendig wonen hebben behoefte aan informatie over het onderwerp langer zelfstandig thuis wonen. Een derde heeft geen behoefte aan informatie. Dit geldt vaker voor 65-74 jarigen (40%) dan voor 75+'ers (23%).

In de groeps gesprekken wordt aangegeven dat tijdens de preventieve huisbezoeken voor 80+'ers aandacht wordt besteed aan het thema langer zelfstandig thuis wonen. Er wordt tijdens die bezoeken verteld wat de mogelijkheden zijn die mensen hebben. Het gebrek aan digitale vaardigheden is echter voor veel senioren een obstakel. Inschrijven bij de woningstichting moet bijvoorbeeld digitaal.

Toelichting: alle senioren die (wellicht) willen verhuizen

Behoefte aan informatie over langer zelfstandig thuis wonen

Toelichting: alle senioren die zelfstandig wonen en geen levensloopbestendige woning hebben, meerdere antwoorden mogelijk

Gezondheid

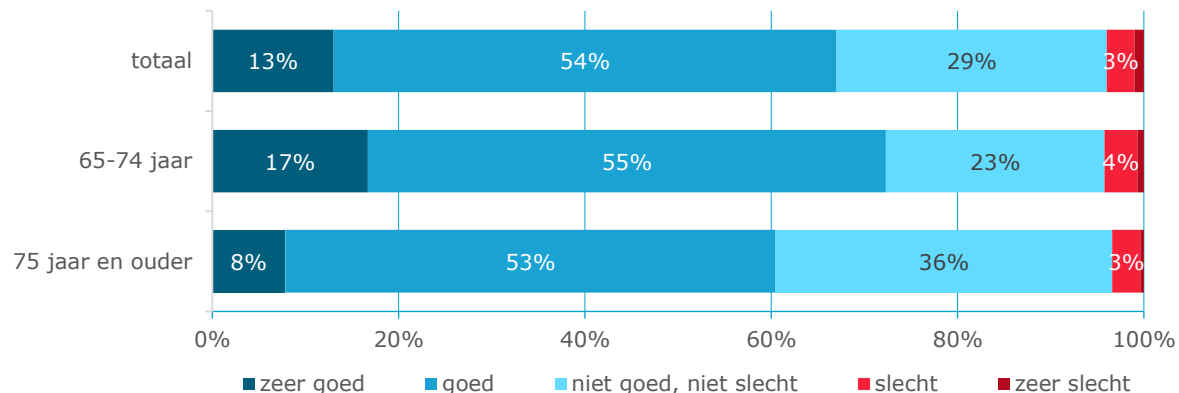

Gezondheid

Ervaren gezondheid

Ervaren gezondheid

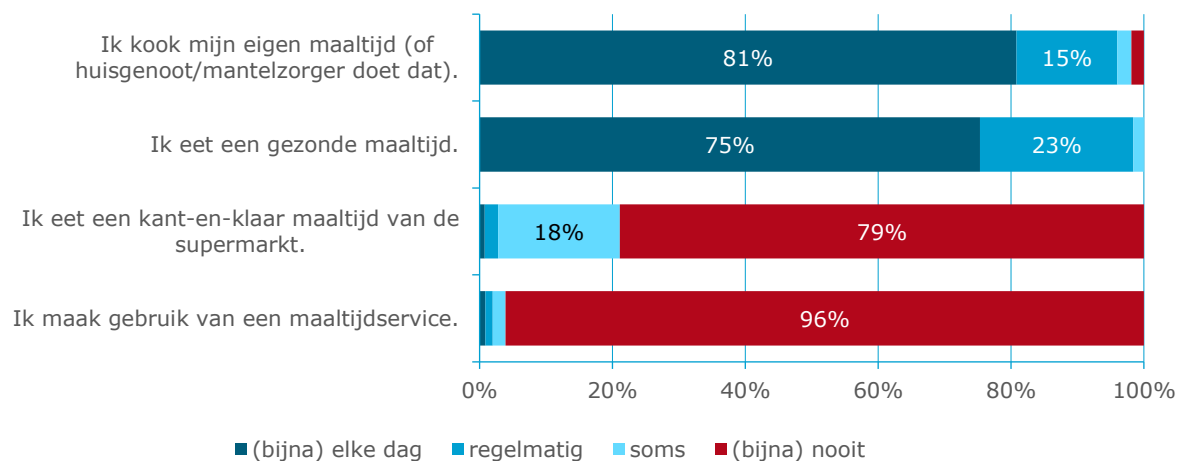
Twee derde van alle senioren beoordeelt zijn of haar gezondheid als (zeer) goed, 4% heeft naar eigen zeggen een slechte gezondheid. We zien hier een verschil tussen de jongere en oudere senioren. In de groep 65-74 jarigen beoordeelt 17% zijn gezondheid als zeer goed tegenover 8% van de 75+'ers. In deze laatste groep vinden we meer mensen die hun gezondheid omschrijven als 'niet goed, niet slecht' (36% tegenover 23% in de groep tot 75 jaar).

Gebruik van de maaltijd

Bijna alle senioren koken altijd of regelmatig hun eigen maaltijd (of een huisgenoot of mantelzorgers doet dat voor hen). Ook eten zij vrijwel allemaal bijna elke dag of vaak gezond. Eén op de vijf koopt wel eens een kant-en-klaar maaltijd bij de supermarkt, een enkeling doet dit vaker. Een paar procent maakt vaak of soms gebruik van een maaltijdservice. Door 75+'ers wordt meer gebruik gemaakt van de maaltijdservice (8%) dan door 65-74 jarigen (1%).

Gebruik van de maaltijd

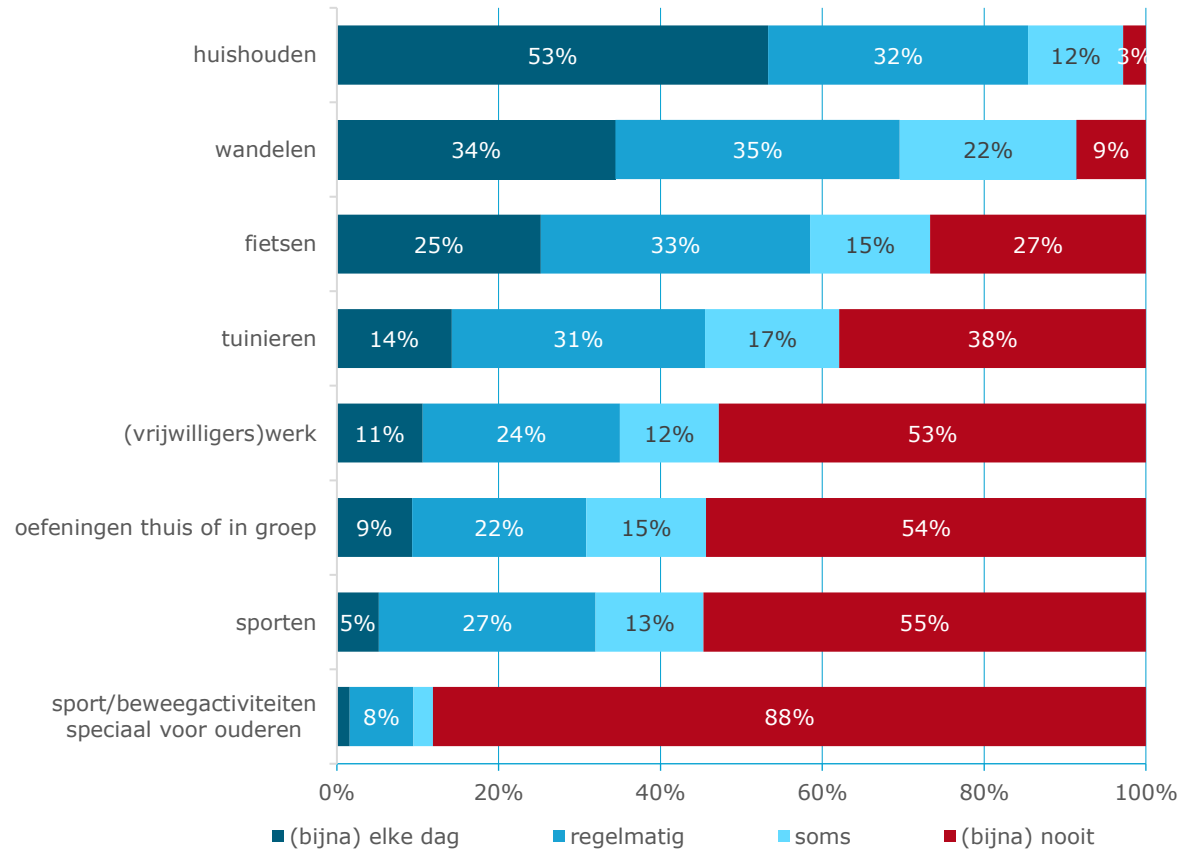
Gezondheid

Manieren van bewegen

Manieren van bewegen

Het doen van het huishouden blijkt een goede manier voor senioren om in beweging te blijven; 85% beweegt hierdoor (bijna) elke dag of regelmatig. Daarnaast blijven veel senioren in beweging door te wandelen (69% elke dag of regelmatig) en te fietsen (58%). Een derde doet elke dag of geregeld aan sport en één op de tien neemt deel aan sport- of beweegactiviteiten die speciaal voor ouderen zijn bestemd.

We zien een aantal verschillen tussen oudere en jongere senioren. Er zijn meer 65-74 jarigen die fietsen dan 75+'ers (80% vs. 63%). Verder bewegen 65-74 jarigen vaker in het huishouden (59% (bijna) elke dag tegenover 46% van de 75+'ers). Tot slot zegt 15% van de 75+'ers (bijna) elke dag of regelmatig mee te doen aan sport- of beweegactiviteiten speciaal voor ouderen. Onder 65-74 jarigen is dit 6%.

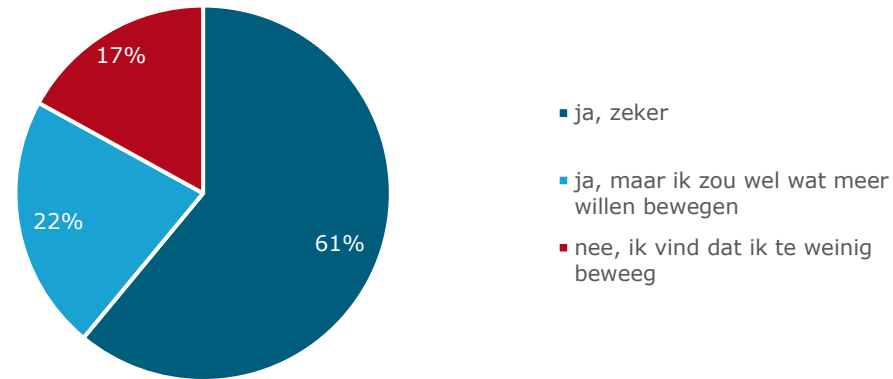

Gezondheid

Vindt u dat u voldoende beweegt?

Vindt u dat u voldoende beweegt?

Zes op de tien senioren vinden dat zij zeker voldoende bewegen. Ruim een vijfde vindt dat hij genoeg beweegt, maar zou wel wat meer willen bewegen. De overige 17% is van mening dat hij te weinig in beweging is.

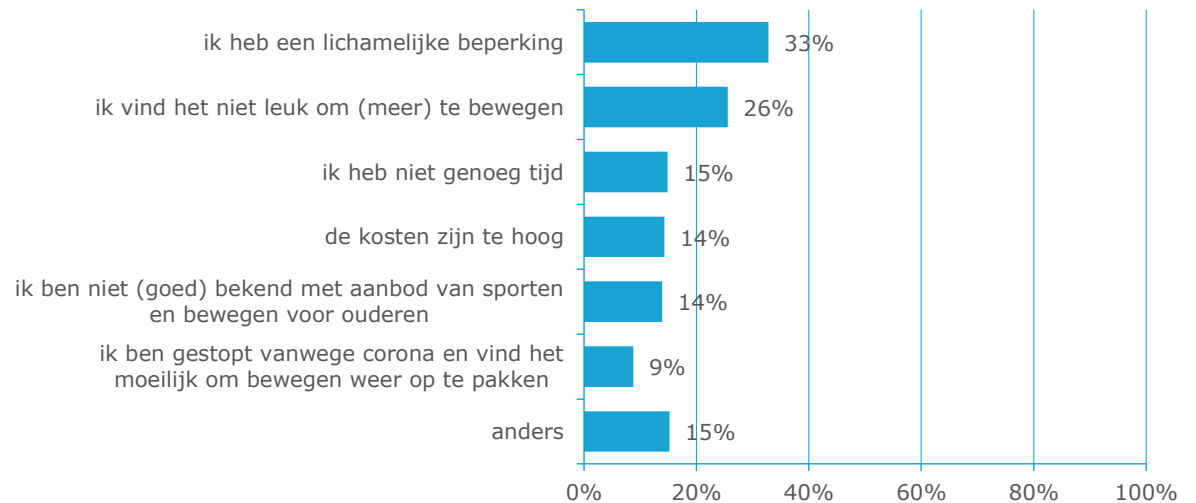

Redenen waarom het niet lukt om genoeg te bewegen

Aan senioren die vinden dat ze te weinig bewegen of wel wat meer zouden willen bewegen, hebben we gevraagd wat hun belemmeringen zijn om meer te bewegen. De meest genoemde reden is het hebben van een lichamelijke beperking (33%). Een kwart vindt het niet leuk om (meer) te bewegen. Ook gebrek aan tijd, te hoge kosten en onbekendheid met het aanbod spelen voor sommigen mee.

65-74 jarigen geven vaker dan 75+'ers aan dat de kosten te hoog zijn (20% vs. 7%) en dat het niet lukt om het bewegen na corona weer op te pakken (12% vs. 4%).

Redenen waarom het niet lukt om genoeg te bewegen

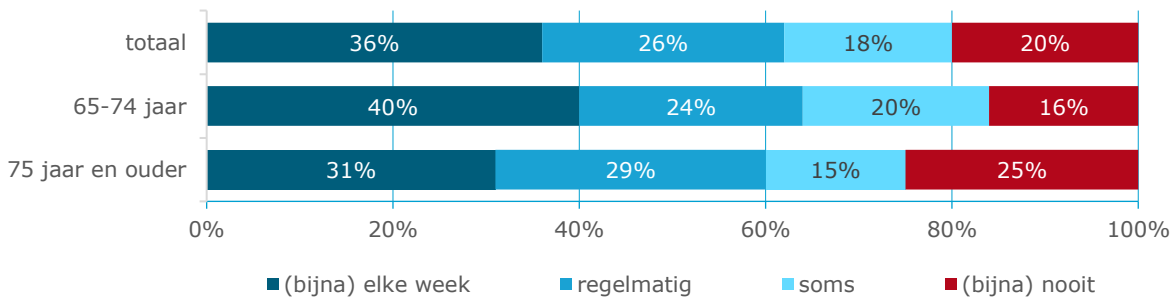
Toelichting: alle senioren die vinden dat ze niet genoeg bewegen of meer zouden willen bewegen, meerdere antwoorden mogelijk

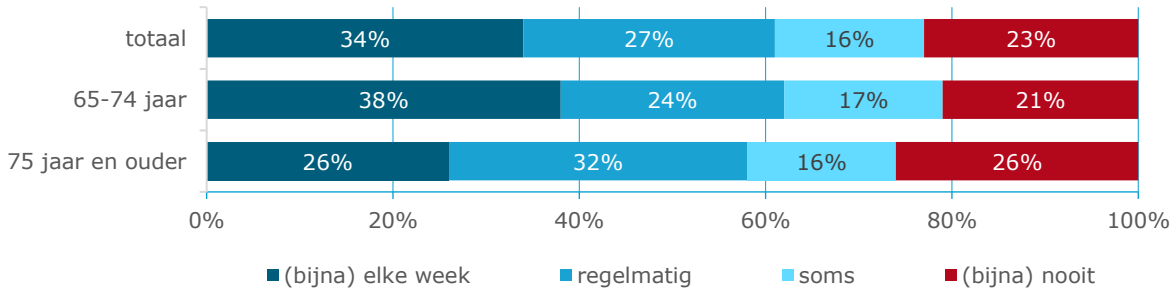

Gezondheid

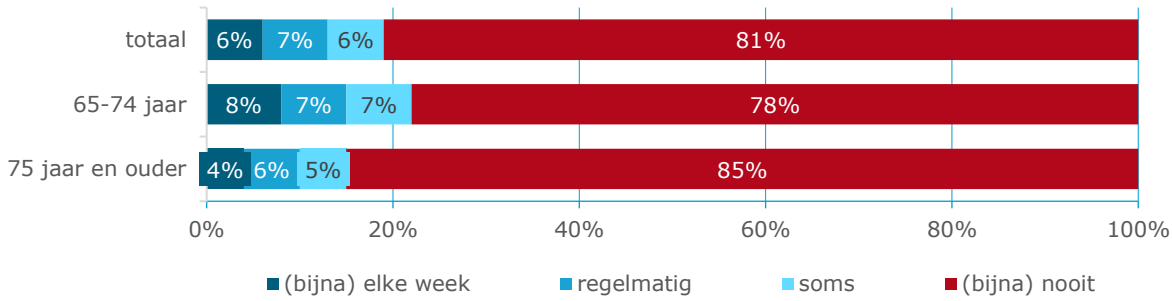
2,5 uur per week matig intensief bewegen

2x per week spier- en botversterkende activiteiten

Balansoefeningen

Voldoen aan de beweegrichtlijnen

De beweegrichtlijnen geven aan hoeveel beweging nodig is voor een goede gezondheid. De figuren hiernaast laten zien in hoeverre senioren voldoen aan deze richtlijnen. De resultaten zijn uitgesplitst naar leeftijdscategorie, omdat we hier een paar verschillen zien. Het ervaren van lichamelijke klachten, aandoeningen en beperkingen, die vaker voorkomen bij oudere ouderen, zal hier ongetwijfeld een rol spelen.

Matig intensief bewegen

Ruim een derde van alle senioren zegt dat zij elke week 2,5 uur matig intensief bewegen, verspreid over verschillende dagen. Onder 65-74 jarigen ligt dit aandeel hoger (40%) dan onder 75+'ers (31%). Een kwart van de 75+'ers lukt het (bijna) nooit om voldoende te bewegen tegenover 16% van de 65-74 jarigen.

Spier- en botversterkende activiteiten

Een derde doet twee keer per week spier- en botversterkende activiteiten. Ook hier zien we dat er meer 65-74 jarigen (bijna) wekelijks aan de richtlijn voldoen dan 75+'ers (38% vs. 26%).

Balansoefeningen

Balansoefeningen, die extra worden aangeraden voor ouderen, worden door slechts een kleine groep wekelijks gedaan (6%) Acht op de tien doen dit (bijna) nooit. De verschillen tussen 65-74 jarigen en 75+'ers zijn in deze figuur niet significant.

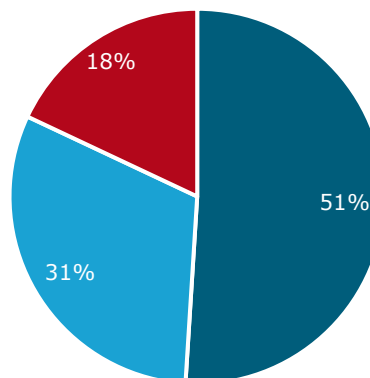

Gezondheid

Bekendheid met valpreventie

Bekendheid met valpreventie

In de gemeente Papendrecht wordt actief ingezet op valpreventie. Door verschillende activiteiten wordt geprobeerd het risico op vallen voor senioren te verkleinen. Veel senioren hebben wel eens van valpreventie gehoord, de helft weet ook wat het inhoudt. Een kleine groep van 18% is hiermee onbekend.

- ja, en ik weet wat het inhoudt
- ja, maar ik weet niet precies wat het inhoudt
- nee

Wat mist men op het gebied van sport of bewegen in Papendrecht?

In een open vraag hebben we aan de senioren gevraagd of zij in Papendrecht iets missen op het gebied van sport of bewegen. 8% zegt iets te missen (41 respondenten). Er zijn meer 65-74 jarigen die iets missen (10%) dan 75+'ers (5%). Veel van deze respondenten zouden graag (meer) aanbod zien speciaal gericht op ouderen, al dan niet gekoppeld aan een specifieke sport. De meest gegeven antwoorden zijn:

- Yoga / tai chi (al dan niet speciaal voor ouderen) (8x genoemd)
- Betaalbare vormen van sport en bewegen / tegen lage kosten (7x genoemd)
- Ouderengym of gezamenlijk oefeningen doen (5x genoemd)
- Aanbod voor de jongere oudere (4x genoemd)
- Wandelclub / goede voorzieningen om te wandelen (4x genoemd)

“Zover mij bekend zijn de beweegprogramma’s hier gericht op hoog bejaarden, daar voel ik mij nog niet toe behoren.”

“Sporten hangt een financieel plaatje aan vast. Gezien de huidige prijsverhogingen kan ik dat niet missen.”

“Sportschool voor senioren of mensen met een beperking onder begeleiding.”

“Gymclubje voor 80+, lekker bewegen en daarna kopje koffie.”

“Een makkelijk toegankelijke en drempelloze gelegenheid voor ouderen.”

“Jeu de boules banen”

“Weet niet of er voor ouderen gezamenlijke wandel- oefen- yogavoorzieningen zijn buiten de gewone fitness en duurbetaalde clubs.”

“Meer groepen ouderen die met elkaar kunnen sporten.”

“Badminton overdag voor ouderen.”

Gezondheid

Bekendheid voorzieningen

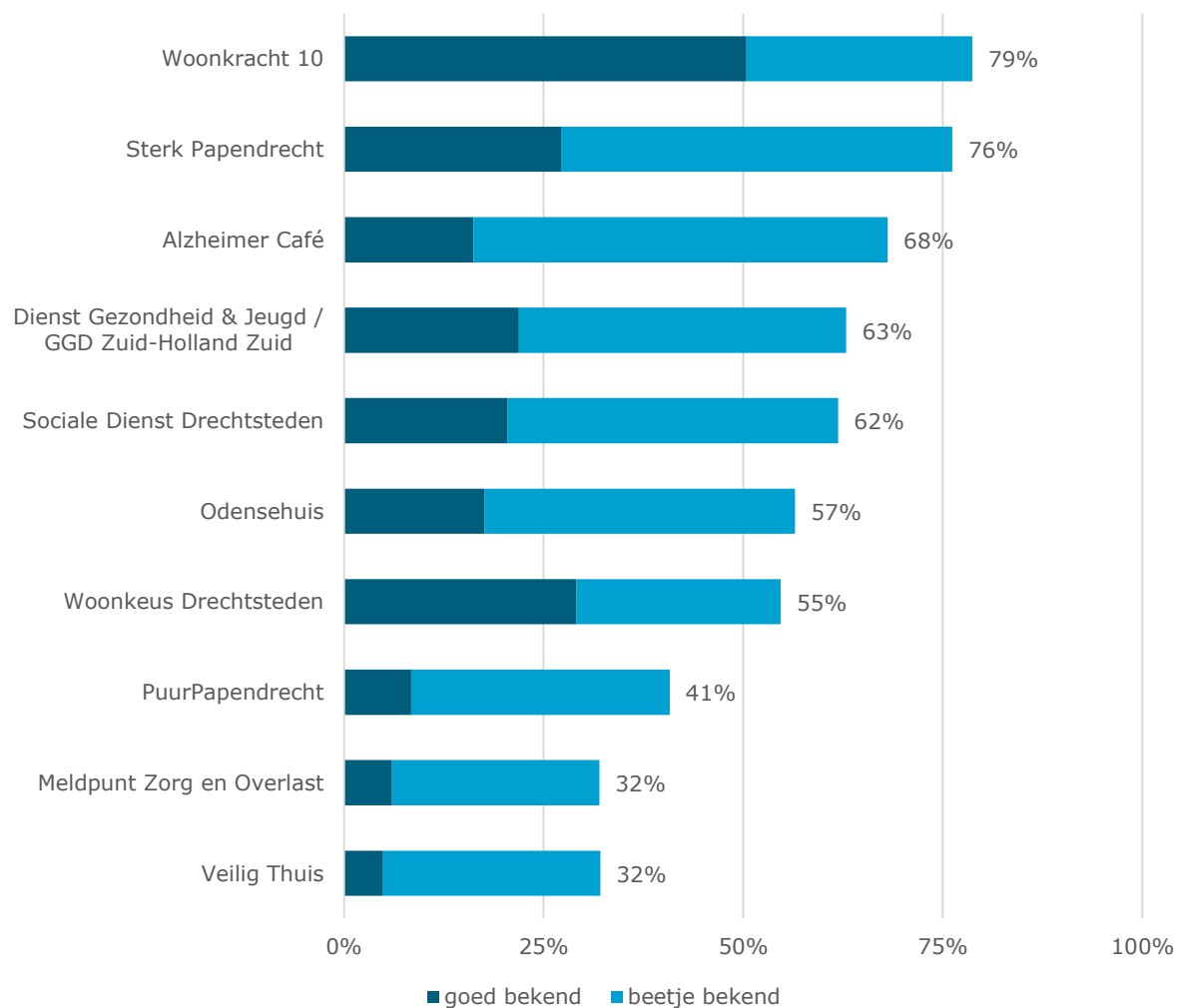
Bekendheid voorzieningen

In de Monitor Sociaal 2021 is de bekendheid van verschillende voorzieningen in Papendrecht uitgevraagd. Hieruit blijkt dat Woonkracht 10 en Sterk Papendrecht het meest bekend zijn onder senioren (resp. 79% en 76% is hiermee bekend). Het Meldpunt Zorg en Overlast en Veilig Thuis zijn het minst bekend (beide 32% bekend).

Wat opvalt is dat Woonkracht 10 beter bekend is onder jongere senioren. In de groep 65-74 jarigen zegt 89% bekend te zijn met de woningcorporatie, tegenover 66% van de 75+'ers. Bij de andere woningcorporatie, Woonkeus Drechtsteden, is de totale bekendheid gelijk onder beide leeftijdsgroepen. Wel zijn de jongere senioren beter inhoudelijk bekend met de organisatie (38% van de 65-74 jarigen is goed bekend met de organisatie en weet wat zij doen tegenover 18% van de 75+'ers).

Professionals zijn van mening dat senioren de weg naar zorg en ondersteuning niet goed genoeg weten te vinden. Hoewel ze het er over eens zijn dat Sterk Papendrecht goed werk doet, twijfelen de meesten aan de bekendheid van de organisatie. Eén van hen is van mening dat zij meer aan PR moeten doen.

Over Puur Papendrecht is men niet erg positief. Senioren weten volgens hen vaak niet dat het bestaat of ze kunnen niet op website, omdat ze niet digitaal vaardig zijn. Professionals vinden de website zelf ook niet erg gebruiksvriendelijk.

Bron: Monitor Sociaal 2021

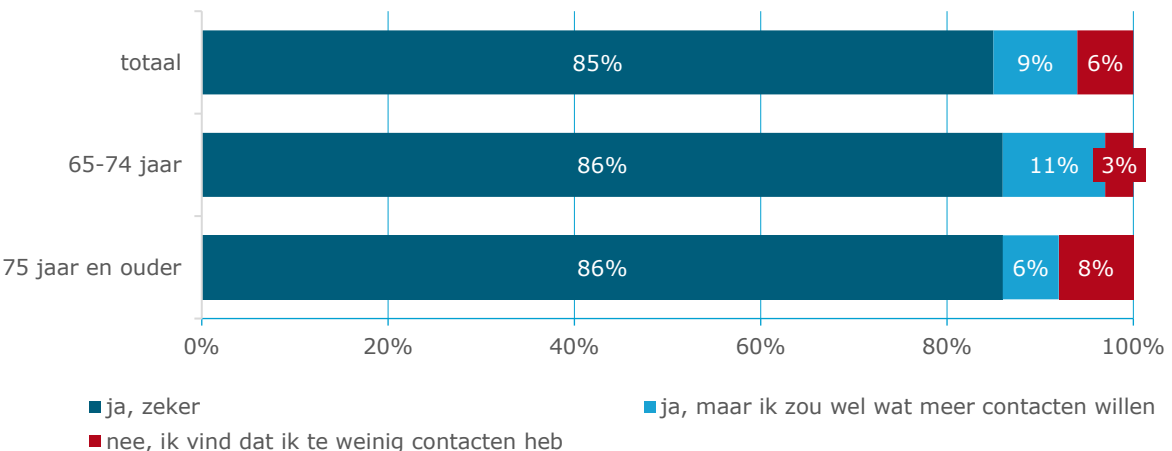

Sociale contacten en vrijetijdsbesteding

Sociale contacten

Vindt u dat u voldoende contacten met anderen hebt?

Vindt u dat u voldoende contacten met andere mensen hebt?

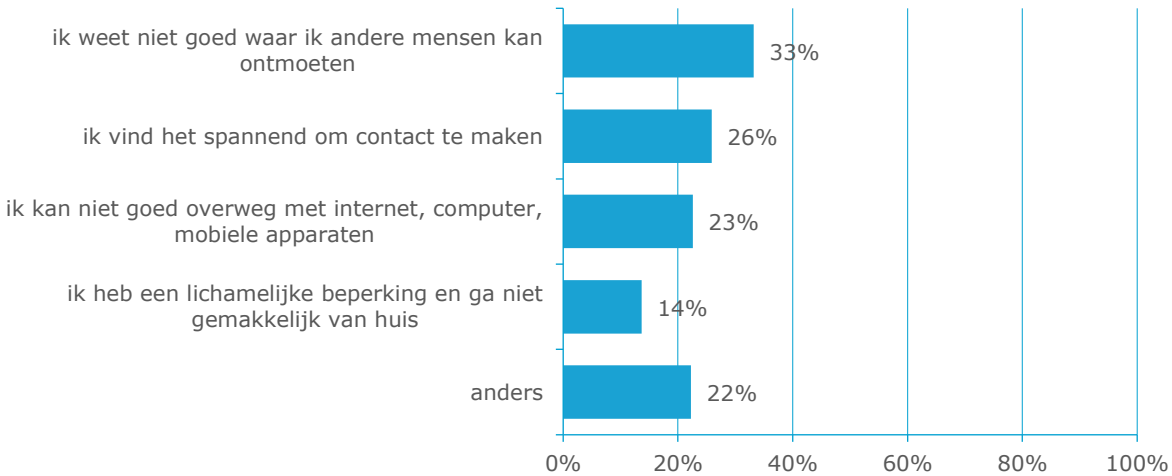
Over het algemeen vinden de meeste senioren dat zij genoeg sociale contacten hebben (85%). Eén op de tien heeft voldoende contacten, maar zou dit toch graag uitbreiden. 6% vindt zelf dat hij te weinig contacten met anderen heeft. Onder 75+'ers is deze groep groter dan onder 65-74 jarigen (8% vs. 3%).

Belemmeringen bij het ontmoeten van nieuwe mensen

Aan senioren die vinden dat ze te weinig contacten hebben of meer contacten zouden willen, hebben we gevraagd wat hen belemmert bij het ontmoeten van nieuwe mensen. Een derde weet niet goed waar hij anderen kan ontmoeten. Het spannend vinden om contact te maken met nieuwe mensen (26%), een gebrek aan digitale vaardigheden (23%) of lichamelijke beperkingen (14%) spelen voor sommigen ook mee. In de categorie anders wordt meermaals genoemd dat men tevreden is met de weinige contacten die men heeft en dat er geen behoefte is aan meer sociaal contact.

Eén van de deelnemers uit de groepsgesprekken geeft aan dat hij tijdens de preventieve huisbezoeken veel eenzaamheid ziet. Men pleit ervoor dat initiatieven zoals de Babelbox in de Badhuisstraat op meer plaatsen georganiseerd zouden moeten worden. Er moeten mensen geactiveerd worden om zoiets op te zetten. Daarnaast wordt er ook een behoefte aan individueel contact gesignaleerd.

Belemmeringen bij het ontmoeten van nieuwe mensen

Toelichting: alle senioren die vinden dat ze te weinig contacten hebben of meer contacten zouden willen, meerdere antwoorden mogelijk

Sociale contacten

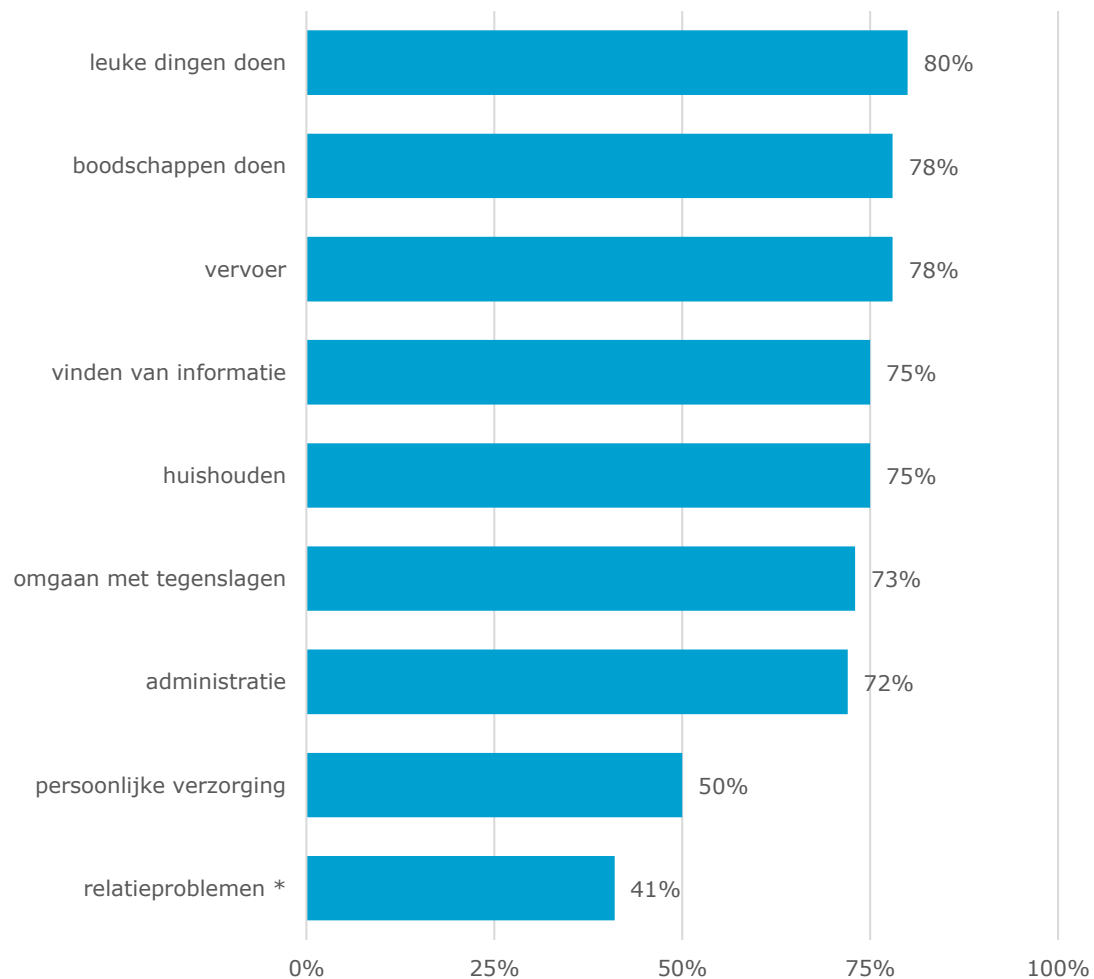
Kent iemand die helpt of kan helpen bij...

Hulp van anderen

In de Monitor Sociaal 2021 hebben we inwoners gevraagd of zij, indien nodig, een beroep kunnen doen op hun netwerk als het gaat om hulp op verschillende gebieden. Het kan daarbij gaan om praktische ondersteuning in bijvoorbeeld het huishouden, maar ook om emotionele steun, zoals hulp bij het omgaan met tegenslagen.

In de figuur hiernaast zijn de resultaten van alle 65+'ers weergegeven. We zien dat veel senioren kunnen terugvallen op hun sociale netwerk wanneer zij hulp nodig hebben. Toch is er op elk aspect ook een behoorlijke groep die hiervoor niet op anderen kan terugvallen. Vooral als het gaat om persoonlijke verzorging of relatieproblemen is het voor veel senioren lastig een beroep te doen op hun sociale omgeving.

Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen de groep 65-74 jarigen en 75+'ers.

* Inwoners waarbij dit aspect niet van toepassing is zijn hier buiten beschouwing gelaten

Bron: Monitor Sociaal 2021

Vrijetijdsbesteding

Bekendheid met activiteiten en initiatieven

Bekendheid met activiteiten en initiatieven

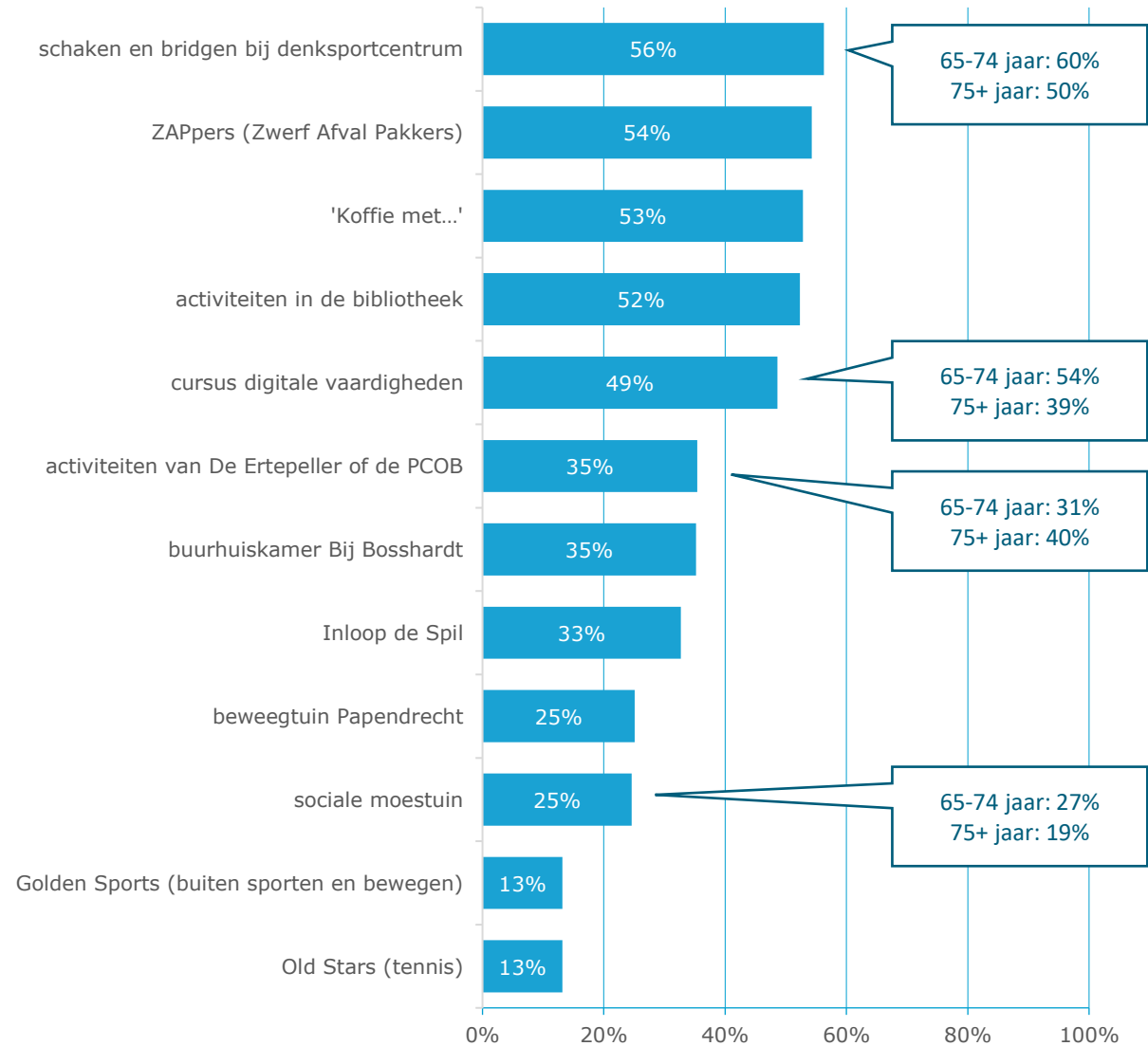
In Papendrecht worden veel activiteiten en initiatieven georganiseerd speciaal gericht op senioren. Is de doelgroep hier ook mee bekend?

Het meest bekend zijn senioren met het schaken en bridgen bij het denksportcentrum, de ZAPPers, 'Koffie met...', activiteiten in de bibliotheek en de cursus digitale vaardigheden. Deze activiteiten of initiatieven zijn bekend bij (ruim) de helft van de senioren.

De professionals merken dat senioren niet altijd weten wat er te doen is. Veel informatie is online te vinden, maar het ontbreekt de doelgroep aan digitale vaardigheden. Informatie op papier (folder, brief of krant) werkt beter. Sinds er een folder bestaat waarin alle koffie-initiatieven bij elkaar zijn gebracht, komen er nieuwe mensen op de koffie-ochtenden bijvoorbeeld.

Professionals (bijv. in de zorg, woningstichting, wijkagent) kunnen een rol spelen bij het bekendmaken van het aanbod aan senioren. Zij weten echter ook niet altijd wat er te doen is en de website van Puur Papendrecht vinden zij ook niet gebruiksvriendelijk.

Verder wordt aangegeven dat het aanbod niet altijd aansluit op de beleving van senioren. Zo zijn de koffie-ochtenden niet geschikt voor slechthorenden. En activiteiten op de kinderboerderij sluiten bijvoorbeeld niet aan bij mensen hoger op de maatschappelijke ladder.

Vrijetijdsbesteding

Wat mist men op het gebied van vrijetijdsbesteding in Papendrecht?

De meeste senioren zijn tevreden over het aanbod op het gebied van vrijetijdsbesteding. Een kleine groep van 5% (24 respondenten) zegt wel iets te missen. De meeste suggesties hebben betrekking op sport en bewegen (8x genoemd). Daarnaast zouden vier senioren graag een ontmoetingsplek hebben en drie missen cultuurbeleving. De overige suggesties zijn allemaal één keer genoemd. Een greep uit de gegeven antwoorden:

“Wandelen in een park, de parken in Papendrecht zijn niet mooi, gras met een rijtje bomen!”

“Sociëteit ontmoetingsplek”

“Een knutselclub met houtbewerking en modelbouw.”

“Iets waar je altijd binnen kunt lopen voor een praatje. Buurthuis. Ook voor jongeren.”

“Leuk strand langs de rivier”

“Ik mis de filmvertoning in de bibliotheek. Beperkte openbaar vervoer (vooral 's avonds) maakt culturele uitstapjes bijna onmogelijk.”

“Breicafé in de bieb.”

“Iemand die thuis komt helpen met vrijetijdsbesteding. Ik kan niet zo makkelijk de deur uit en heb een zichtbeperking.”

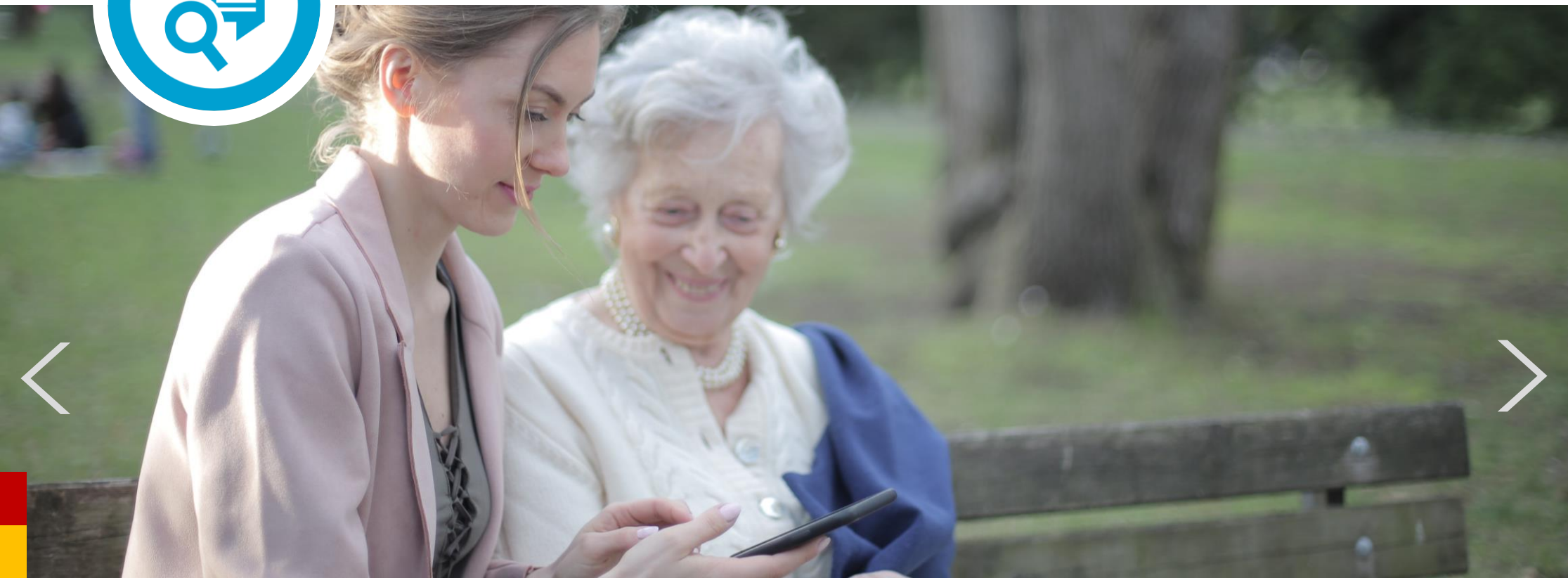
“Meer gericht op 70+ dan op 80+.”

“Activiteiten op de zondag.”

“Tai Chi in het park.”

Ook de professionals geven aan dat er dingen gemist worden op het gebied van vrijetijdsbesteding:

- Samen eten voor weinig geld. Er worden maaltijden aangeboden, maar dit is voor sommigen nog te duur. Als idee wordt ingebracht dat er misschien een deal te sluiten is met MBO-opleidingen (studenten moeten leren koken en kunnen de maaltijden aanbieden aan senioren). Senioren vinden het ook leuk om samen te koken.
- Buurthuis
- Meer activiteiten op zondag. Nu zijn veel winkels gesloten, is er geen theater en is er geen openbaar vervoer.
- Meer activiteiten in buitenwijken. Zo is er wel een wandelclub in Papendrecht, maar niet in elke wijk.

Openbare ruimte

Openbare ruimte

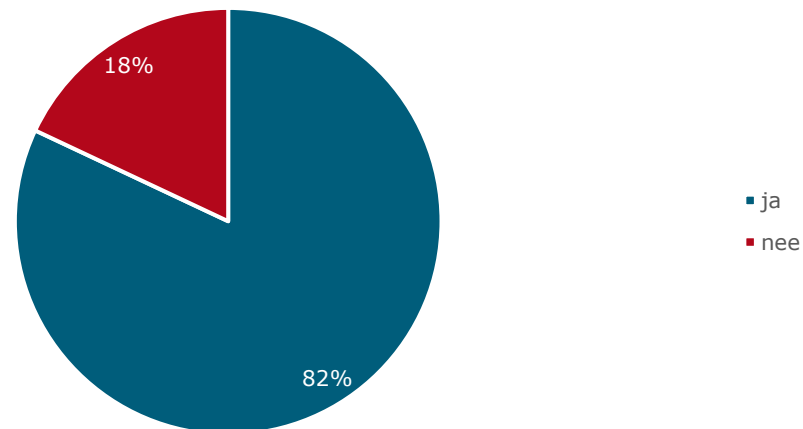
Voldoende bankjes in de buurt

Voldoende bankjes in de buurt

Acht op de tien senioren geven aan dat er voor hen genoeg bankjes zijn in de buurt waar zij wonen. De rest (18%) mist een bankje op één of meer plaatsen.

Aan deze laatste groep hebben we gevraagd op welke locatie zij een bankje missen. Antwoorden die meerdere keren voorkomen zijn: langs wandelpaden, in parken, bij winkelcentra en in de wijk Wilgendonk. *Een compleet overzicht met alle locaties is als bijlage bij dit rapport toegevoegd.*

Eén van de professionals in de groepsgesprekken merkt op dat senioren graag in beweging willen blijven, maar aangeven dat er zo weinig bankjes zijn of de bankjes een leuning missen.

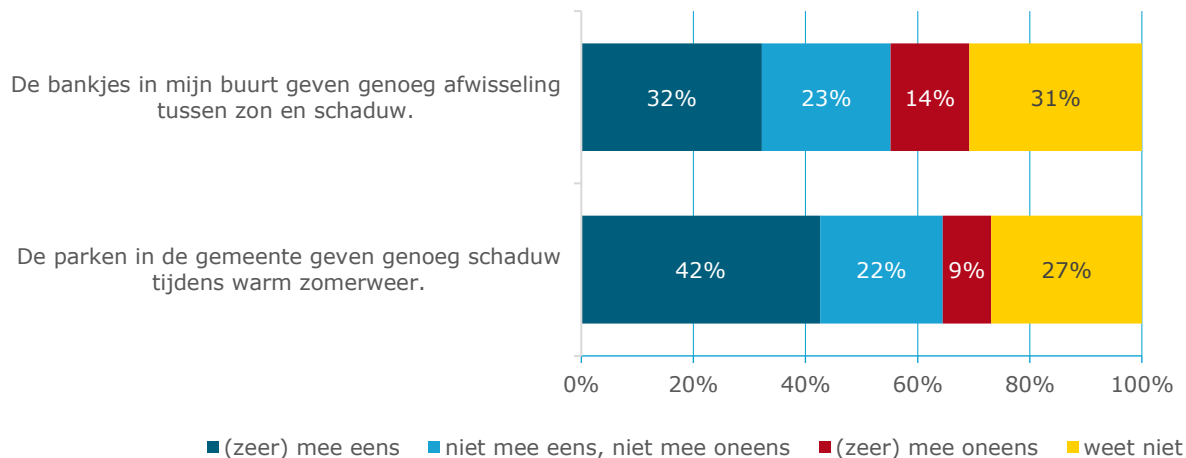

Zon en schaduw in de openbare ruimte

Zon en schaduw in de openbare ruimte

Volgens een derde van de senioren geven de bankjes in de buurt genoeg afwisseling tussen zon en schaduw. Eén op de zeven is het hier echter niet mee eens. Veel senioren kunnen deze stelling niet beoordelen (31%). Waarschijnlijk maken zij hiervoor te weinig gebruik van de bankjes.

Vier op de tien is van mening dat de parken in de gemeente voor voldoende schaduw zorgen tijdens warm zomerweer. Volgens 9% is dit niet het geval. Ook hier zegt een grote groep (27%) geen oordeel te kunnen geven.

Openbare ruimte

Toegankelijkheid voorzieningen

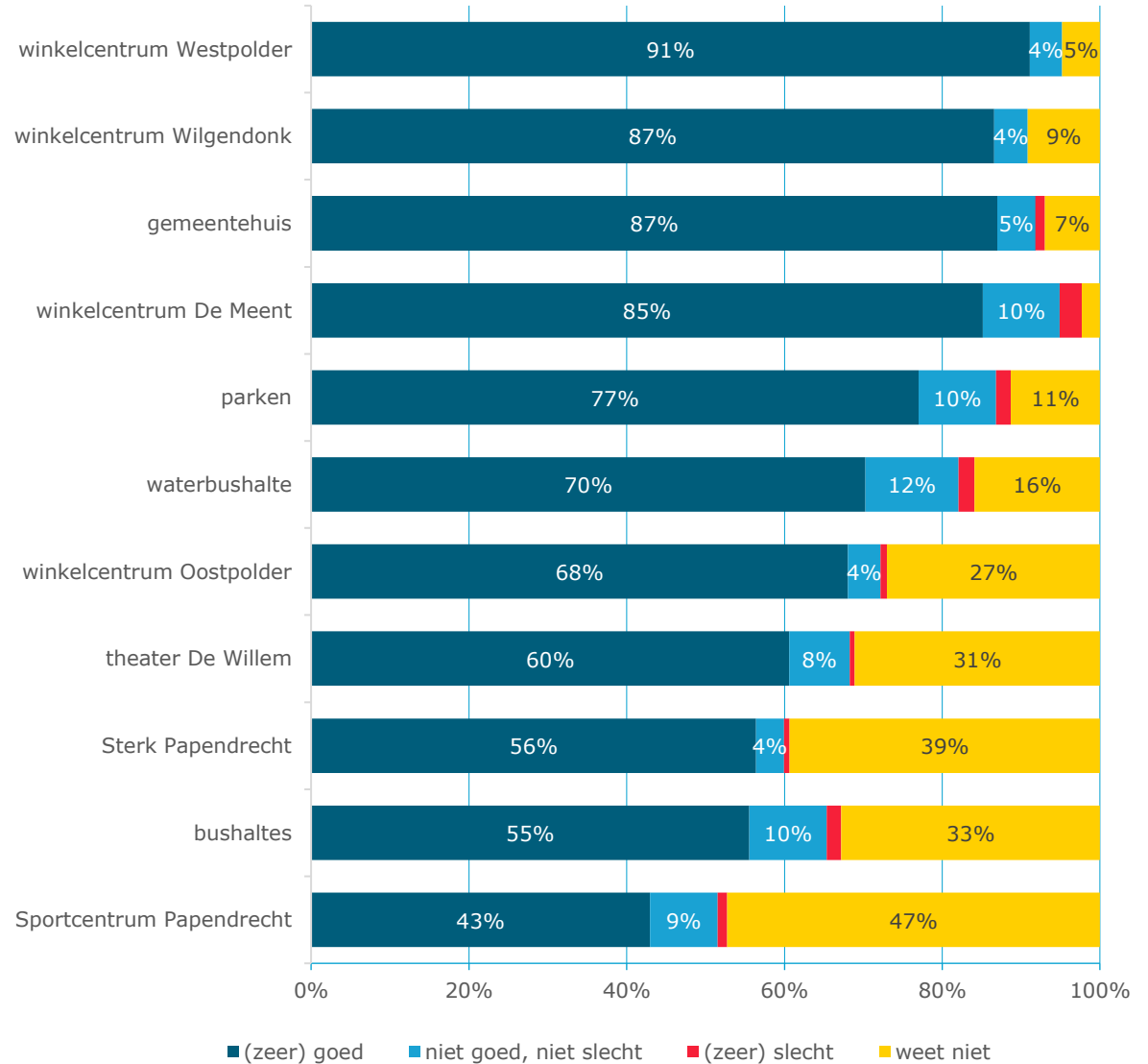
Toegankelijkheid voorzieningen

Senioren hebben de toegankelijkheid van verschillende voorzieningen in Papendrecht beoordeeld. Over het algemeen scoren de voorgelegde voorzieningen goed onder hen die een oordeel geven. Het best scoren de winkelcentra Westpolder, Wilgendonk, De Meent en het gemeentehuis. Om en nabij negen op de tien senioren vinden deze plaatsen (zeer) goed toegankelijk. Bij een aantal voorzieningen vinden we een groot aandeel 'weet niet'. Veel respondenten geven aan dat ze de toegankelijkheid hiervoor niet kunnen beoordelen. Dit kan zijn omdat ze nooit op deze locatie komen of er niet op de mate van toegankelijkheid letten.

Professionals zijn het er over eens dat het centrum/winkelgebied goed toegankelijk is.

Het openbaar vervoer laat echter te wensen over. Er rijden minder bussen, men moet verder lopen naar de haltes en de dienstregeling is digitaal.

Ook wordt opgemerkt dat de bibliotheek na de verhuizing naar het gemeentehuis niet goed toegankelijk is voor senioren (eerste verdieping, onhandige trap, niet goed toegankelijk voor scootmobiel).

Openbare ruimte

Onveilige situaties in de buurt

We hebben senioren gevraagd een voorbeeld te geven van een onveilige situatie in de buurt waar zij wonen. 227 senioren (42%) hebben minimaal één onveilige situatie genoemd.

Locatie

Als onveilige locatie worden veel kruispunten en rotondes genoemd.

Onveilige situatie

Veel genoemde klachten zijn:

- Te hard rijden
- Slechte fiets- en voetpaden
- Slechte verlichting
- Onoverzichtelijke verkeerssituatie
- Ontbreken van zebrapad
- Fietsers die zich niet aan de verkeersregels houden

Een overzicht met alle onveilige situatie zijn in een apart document opgenomen.

Ook de professionals hebben voorbeelden van onveilige situaties:

- Slechte stoepen (losse tegels).
- Slechte verlichting in het park.
- Onveilige hoeken omdat er slecht gesnoeid wordt.
- Korte oversteektijd stoplichten voor mensen die slecht ter been zijn.
- Slechte zichtbaarheid van zebrapaden, vooral in donkere perioden.
- Geen banken waar je binnen geld kan pinnen.
- Sommige plekken zijn niet veilig, zoals het Sleutelbloemplein, waar jeugd staat bij een ouderencomplex.
- Ook wordt benoemd dat een deel van de leden van de seniorenbond niet naar de avondactiviteiten komt, omdat ze geen veilig gevoel hebben in het donker.

Informatiebehoeften en suggesties

Informatiebehoeften

Voorkeur voor informatie van de gemeente

Voorkeur voor informatie van de gemeente

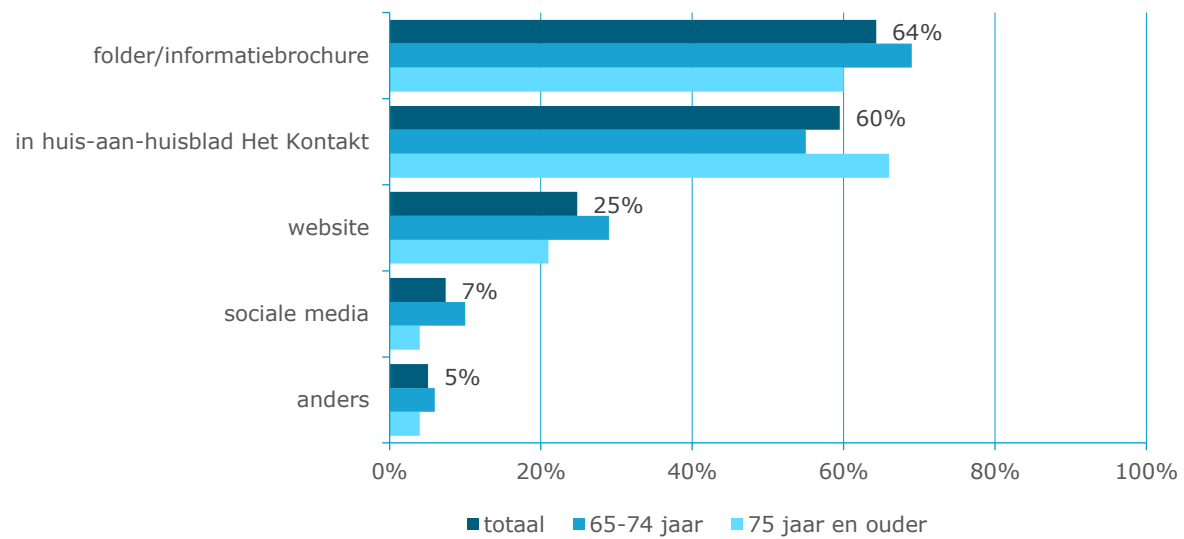
De meeste senioren worden het liefst via een folder/informatiebrochure of het huis-aan-huisblad geïnformeerd door de gemeente. Er zijn duidelijke verschillen tussen 65-74 jarigen en 75+'ers. De jongere senioren hebben vaker een voorkeur voor de folder/informatiebrochure, de website en social media. Oudere senioren verkiezen vaker het huis-aan-huisblad. Onder 'anders' worden onder andere e-mail en de persoonlijke brief genoemd.

Zelfstandig zaken regelen via internet

Via de Monitor Sociaal krijgen we enig inzicht in de digitale vaardigheden van senioren. We zien grote verschillen tussen de twee leeftijdsgroepen. Vier op de tien 65+'ers geven aan geen moeite te hebben met het regelen van zaken via internet, onder 75+'ers is deze groep veel kleiner (26%).

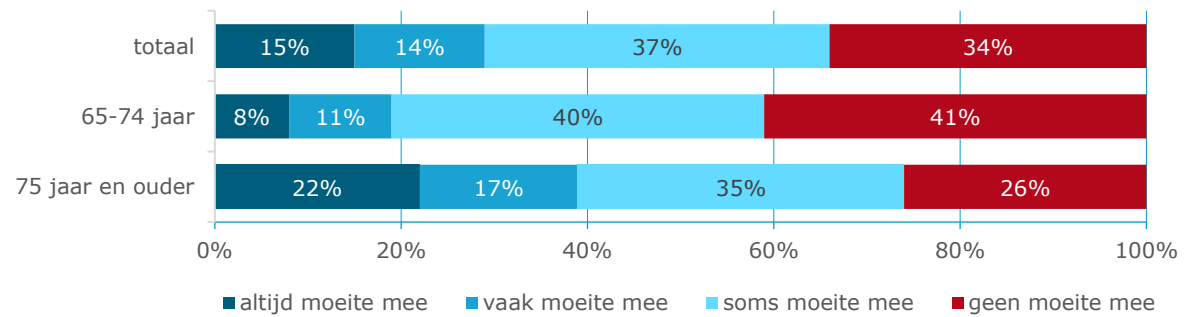
Professionals zien dat veel senioren niet digitaal vaardig zijn, terwijl er wel voor informatie digitaal wordt aangeboden. Zij merken dat informatie op papier, bijvoorbeeld in de vorm van een folder, informatieboekje of brief beter gelezen wordt. Ook mond-tot-mond reclame werkt.

Tevens wordt aangegeven dat sommige mensen helemaal niet bereikt zullen worden, omdat zij niet open staan voor informatie. Daarnaast is het moeilijk om personen te bereiken die eenzaam zijn. Er wordt benoemd dat de kerk hier een rol in zou kunnen spelen.

Toelichting: meerdere antwoorden mogelijk

Zelfstandig zaken regelen via internet

Bron: Monitor Sociaal 2021

Wat mist men in de gemeente Papendrecht als het gaat om ouder worden?

Ruim 100 senioren (20%) geven in een open vraag aan iets te missen in Papendrecht als het gaat om ouder worden. Veruit de meeste antwoorden hebben betrekking op het onderwerp wonen. Andere onderwerpen die naar voren komen zijn vervoer, informatievoorziening, ontmoetingsplek en onderhoud van straten en stoepen.

Wonen (39x genoemd)

Veel senioren geven aan dat er te weinig betaalbare seniorenwoningen/appartementen zijn in de gemeente. Daarnaast is er behoefte aan een goed verzorgingshuis. Meerdere keren wordt Hof van Sliedrecht genoemd als voorbeeld. Zoiets zou men ook graag in Papendrecht zien.

“Te weinig mogelijkheden zoals betaalbare appartementen voor doorstromen van groot koophuis naar leeftijdsbestendige woningen.”

“Ouderwets verzorgingshuis in modern gebouw.”

“Een woonlocatie zoals Hof van Sliedrecht. Dit is een goede optie tussen zelfstandig wonen en het verpleeghuis.”

Vervoer (13x genoemd)

Voor dertien senioren laat het openbaar vervoer te wensen over (dienstregeling, aantal haltes). Daarnaast zou men graag meer mogelijkheden hebben voor gebruik van de Drechthopper.

“Busroutes veranderd. Minder toegankelijk voor ons. We kunnen het eind niet meer lopen. Zo is onze zelfstandigheid verminderd.”

“De Drechthopper voor iedere oudere.”

Informatievoorziening (9x genoemd)

Negen senioren missen informatievoorziening, bijvoorbeeld over subsidies, voorzieningen, sport/bewegen en wonen.

“Misschien is een folder voor 65-plussers handig. Dus met pensioen... een folder.”

Ontmoetingsplek (7x genoemd)

Zeven senioren zouden graag een plek hebben om elkaar te ontmoeten, zoals een buurthuis, een zaaltje met activiteiten of een café/terras.

Onderhoud van straten en stoepen (6x genoemd)

Dit punt is al eerder aan de orde gekomen. Toch benoemt een aantal senioren hier nogmaals de slechte staat van stoepen, fietspaden en straten.

Wat mist men in de gemeente Papendrecht als het gaat om ouder worden?

In de groepsgesprekken hebben we gevraagd naar ideeën om Papendrecht seniorvriendelijker te maken richting de toekomst. Hieruit kwamen de volgende ideeën naar voren:

- Ook hier wordt genoemd dat er behoefte is aan meer geschikte betaalbare woningen voor senioren.
- Er worden verschillende ideeën ingebracht op het gebied van zorg:
 - Meerdere deelnemers zouden graag een eigen Wmo-loket in de gemeente zien.
 - Behoeft aan meer gebruik van domotica (oftewel huisautomatisering). De inzet en financiering hiervan zou via de Wmo geregeld moeten kunnen worden.
 - Goede respijtzorg. Het is lastig om financiering hiervoor te krijgen en de respijtzorg die wordt geboden is niet voldoende. Dit is beter geregeld in andere gemeenten.

Goede voorbeelden uit andere gemeenten vindt men:

- Regelmaatjes ter ondersteuning van de mantelzorger.
 - Vrijwillige terminale thuiszorg, dit is goed geregeld in Sliedrecht.
 - Stichting Helpende Handen, zoals in Dordrecht en Alblaserdam.
 - Steunwijzer uit Dordrecht.
- Er zijn in Papendrecht veel initiatieven, maar het aanbod is versnipperd. Voor senioren is vaak niet duidelijk wat er wordt aangeboden. Er zou een centrale plek moeten zijn waar alles op een duidelijke manier te vinden is. Vooral de website van Puur Papendrecht vinden de professionals niet gebruiksvriendelijk.
 - In Sliedrecht zijn plekken gecreëerd waar senioren buiten samen kunnen komen. Zo iets zou ook mooi zijn in Papendrecht. Sliedrecht heeft daarnaast ook veilige routes, waarbij tegels herkenningspunten zijn.
 - Goed openbaar vervoer, zeker in de weekenden en avonden.
 - Lokale radio en tv beter benutten om senioren te informeren. Al twijfelen sommige deelnemers aan de effectiviteit hiervan.

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Methoden van onderzoek

Vragenlijstonderzoek onder senioren

methode

Een steekproef van senioren in Papendrecht is per brief uitgenodigd voor het onderzoek. Zij werden gevraagd om een schriftelijke vragenlijst in te vullen. Respondenten konden er ook voor kiezen om de vragenlijst op internet in te vullen.

steekproef en respons

Er zijn **1.000 senioren** van 65 jaar en ouder uit Papendrecht uitgenodigd voor het onderzoek. Bewoners van verzorgings- en verpleeghuizen zijn uitgesloten. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met een goede verdeling over leeftijdsgroepen en wijken.

537 senioren vulden de vragenlijst in. Dit is een responspercentage van **54%**. De resultaten zijn herwogen naar leeftijd.

veldwerkperiode

eind juni t/m eind augustus 2022

Gesprekken met professionals

methode

Er zijn twee groepsgesprekken gehouden met professionals van organisaties die met of voor senioren werken. Aan het eerste gesprek namen 7 professionals deel, het tweede gesprek had 8 deelnemers. In de gesprekken kwamen de volgende thema's aan de orde: langer zelfstandig thuis wonen, zorg en ondersteuning, vrijetijdsbesteding, veiligheid en toegankelijkheid.

deelnemers

Alle deelnemers hadden in hun werk of vrijwilligerswerk te maken met senioren. Zij waren afkomstig van de volgende organisaties:

- Sterk Papendrecht
- Bibliotheek
- Sociale Dienst Drechtsteden
- Seniorenbond De Ertepeller
- Seniorenbond PCOB
- Lelie zorggroep
- Woonkracht 10
- Rivas
- Waardeburgh
- Wmo adviesraad

Een aantal deelnemers heeft meerdere vrijwillige functies waarbij zij met senioren in contact komen.

veldwerkperiode

oktober 2022

Onderzoeksverantwoording

Achtergrondkenmerken respondenten uit vragenlijstonderzoek

leeftijd	%
65-74 jaar	53
75 jaar en ouder	47

geslacht	%
man	45
vrouw	55

huishoudsamenstelling	%
alleenstaand	29
samenwonend met partner	67
samenwonend met kind(eren)	1
samenwonend met partner en kind(eren)	2
anders	1

financiële situatie	%
kan veel geld overhouden	13
kan een beetje geld overhouden	55
kan precies rondkomen	23
moet spaargeld uitgeven	8
moet schulden maken	1

opleidingsniveau	%
geen opleiding / basisonderwijs	8
vmbo, mavo, mulo, lbo/mbo 1	48
mbo 2, 3 of 4 / havo, vwo, hbs, mms	24
hbo / wo	20

Toelichting: alle cijfers zijn ongewogen

Over ons

Onderzoeksteam

Dit onderzoek is uitgevoerd door Kristel Kuijstermans, Liesbeth Heering en Wanda van den Boogaard.

Over het OCD

Partner voor bestuur en beleid! Dat wil het OCD zijn voor haar opdrachtgevers in de Drechtsteden en daarbuiten. Wij bieden ondersteuning op maat met onderzoek, advies en informatie. Zodat beleid optimaal ontwikkeld, uitgevoerd en waar nodig bijgesteld kan worden. Meer weten? Bezoek onze website!

Contact

Wilt u tips of informatie doorgeven of heeft u misschien een vraag over dit product? Neem dan gerust contact op ons door te bellen naar **078 770 3905** of te mailen naar ocd@drechtsteden.nl.

Klik hier!
Ga naar
onze website

Colofon

Senioren in Papendrecht
*Behoeften- en
bekendheidsonderzoek*

December 2022

Kristel Kuijstermans
Liesbeth Heering
Wanda van den Boogaard

Onderzoekcentrum Drechtsteden

Adres

Industrieweg 11
3361 HJ Sliedrecht

Postbus 619
3300 AP Dordrecht

Telefoon

078 770 3905

Website

onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Onderzoekcentrum
Drechtsteden

Partner voor bestuur en beleid